

Ekonomiczny Uniwersytet Dziecięcy

W poszukiwaniu inspiracji, czyli jak rozwijać aktywność poznawczą dziecka?

dr Karol Bidziński, UJK Kielce

Wyższa Szkoła Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych

12 marca 2014

Organizatorzy

EKONOMICZNY UNIWERSYTET DZIECIĘCY

WWW.UNIWERSYTET-DZIECIECY.PL

Zagadnienia

- *Wyzwalająca i socjalizacyjna funkcja edukacji*
- *Rola aktywności własnej w rozwoju osobistym - jak rozwijać w dziecku motywację do samorozwoju?*
- *Motywacja a uczenie się.*
- *Jak przygotować dziecko do radzenia sobie z wyzwaniami dorosłości?*

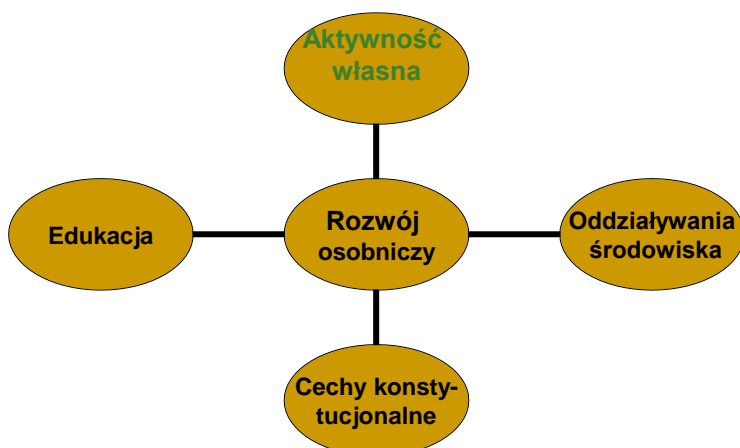
„Edukacja jest w niej ukryty skarb” – rola edukacji w rozwoju współczesnego człowieka

- uczyć się, aby **wiedzieć**;
- uczyć się, aby **działać**;
- uczyć się, aby **żyć wspólnie**;
- uczyć się aby **być**.

Raport dla UNESCO Międzynarodowej Komisji do spraw Edukacji dla XXI wieku pod przewodnictwem Jacques'a Delorsa

Czynnikowa teoria rozwoju

Edukacja – definicja i wynikający z niej dylemat

*„Edukację można określić jako ogół wpływów na **jednostki i grupy ludzkie**, sprzyjający takiemu rozwojowi, aby w najwyższym stopniu **stały się** one świadomymi i twórczymi **członkami wspólnoty** społecznej, kulturowej i narodowej oraz **były zdolne do** aktywnej **samorealizacji** własnej tożsamości i rozwijania własnego Ja poprzez podejmowanie zadań ponadosobistych, poprzez utrzymywanie ciągłości siebie w toku spełniania zadań dalekich” (Kwieciński 1989, s. 47).*

Socjalizacja czy wyzwolenie?

Funkcja socjalizacyjna (polega na uspołecznieniu jednostki ludzkiej)

- czynieniu jej zdolną do kontrolowania i sublimowania emocjonalności w społecznie akceptowany sposób,
- do stawania się członkiem społeczności ludzkiej,
- do rozwiązywania konfliktów środkami dyskursywnymi.

Człowiek w poszukiwaniu bliskości – odkrywanie radości bycia z innymi i dla innych

Etapy współżycia z innymi:

- Totalna zależność
- Konformizm
- Nonkonformizm
- Świadomy konformizm
- Dojrzałe partnerstwo

Mechanizmy orientacji wspólnotowych

- Realna zależność (*potrzeba bezpieczeństwa i afiliatywne popędy hedonistyczne*)
- Zależność emocjonalna (*instrumentalne podporządkowanie, konformizm wobec oczekiwań otoczenia*)
- Zinternalizowane normy (*świadome respektowanie norm wewnątrzgrupowych*)
- System wartości i ideałów (*niezależne od nacisków grupowych poszanowanie wartości nadrzędnych, własne standardy i wybory prospołeczne, satysfakcje wspólnotowe*)

M. Jarymowicz (1999)

Symbioza pierwotna a orientacja wspólnotowa M. Jarymowicz (1999)

- Pierwszą formę wspólnoty charakteryzuje realna zależność od innych i konformizm, zależność psychologiczna i syntonizacja z kolektywem.
 - Druga oparta jest na świadomym respektowaniu norm wewnątrzgrupowych i niezależnym od nacisków grupowych poszanowaniu wartości nadrzędnych, własnych standardach i wyborach prospołecznych, satysfakcji wspólnotowych.
-

Symbioza pierwotna a orientacja wspólnotowa M. Jarymowicz (1999)

Warunkiem koniecznym dla ukształtowania wspólnoty duchowej z innymi jest proces poznawczy polegający na wyodrębnieniu JA (nazwany procesem **poznawczej indywidualności**).

Niezbędnym jego dopełnieniem jest indywidualny system wartości, w którym istotne miejsce zajmuje szacunek dla innych.

Funkcja wyzwalająca (polega na rozwijaniu własnego sprawstwa)

- wyzwolania osób od dominacji społecznej
 - zwrócenie się ku nowym jakościowo praktykom i formom życia społecznego oraz indywidualnego.
-

Indywidualizm „prymitywny i drapieżny” czy „normatywny i etyczny”? (Alan Waterman)

Indywidualizm normatywny „etyczny”, który charakteryzuje się:

- dążeniem do szczęśliwości czyli radości z samorealizacji;
- dążeniem do wolności wyboru połączonym z osobistą odpowiedzialnością;
- wzrostem stopnia rozumienia świata i rozwojem zdolności rozumowania moralnego.

Alan Waterman (1981, za: M. Jarymowicz, 1999, s. 140)

Zmiana współczesnej szkoły

Odejście od tradycji herbertowskich (nauczanie przez zapamiętywanie, a w wychowaniu dominacja formalizmu, autorytarnego traktowania ucznia, ideologizacja szkoły).

Celem szkoły jest **wszehstronny rozwój osobowości człowieka** i przygotowanie go do twórczego, **samodzielnego życia** w zmieniającym się pluralistycznym społeczeństwie.

Aktywność własna jako czynnik rozwoju

- Przejawy ludzkiej aktywności: czynności, działania, działalność

Wybrane rodzaje działalności człowieka:

- zabawa,
 - twórczość artystyczna,
 - działalność poznawcza i różne formy uczenia się,
 - praca.
 - Znaczenie dziecięcej zabawy i nauki własnej
-

Podstawowe tendencje rozwojowe aktywności obejmują:

- **Porządkowanie** aktywności i eliminacja jej chaotycznych i nieukierunkowanych form
- **różnicowanie** się aktywności i pojawianie się nowych jej rodzajów
- rozwój aktywności **uprzedmiotowionej i ukierunkowanej** (czynności i działań)
- kształtowanie się **wewnętrznych mechanizmów regulacyjnych** (np. motywacja, samoocena, cele).

Dojrzała struktura czynności:

- Prosta albo złożona
- Pełna - zakończona
- Efektywna – prowadząca do pożądanego wyniku
- Ekonomiczna
- Zwarta – spójna logicznie

Maria Przetacznik Gierowska (2004)

Działalność poznawcza i różne formy uczenia się

UCZENIE SIĘ to proces w którego toku na podstawie doświadczenia, poznania i ćwiczenia powstają nowe formy zachowania się i działania lub ulegają zmianom formy wcześniej nabyte.

(W. Okoń)

Termin MOTYWACJA stosowany jest w psychologii do opisu wszelkich mechanizmów odpowiedzialnych za uruchomienie, ukierunkowanie, podtrzymywanie i zakończenie zachowania

(W. Łukaszewicz)

Rodzaje i sposoby uczenia się

1. Rodzaje:

- wiadomości
- umiejętności
- nawyki i przyzwyczajenia
- zdolności
- przekonania

2. Sposoby:

- próby i błędy
- naśladownictwo
- odkrywanie
- działanie

(W. Okoń *Nowy Słownik Pedagogiczny* Wyd. Akademickie Żak 2004)

Czynniki warunkujące skuteczne uczenie się

- Uczeń (cechy konstytucjonalne i nabyte)
- Rodzina (styl wychowania, status rodziny)
- Grupa rówieśnicza (pozycja w grupie, wartości ważne dla grupy)
- Szkoła (proces dydaktyczny, relacje Nauczyciel – Uczeń)
- Środowisko życia (wzory kulturowe, warunki ekonomiczne)

Cechy konstytucjonalne i nabyte wpływające na efektywność uczenia się

- i. **Cechy konstytucjonalne**
 - Inteligencja (poziom, typy inteligencji)
 - Typy myślenia ()
 - Typy sensoryczne
 - Temperament
 - Zdolności
- ii. **Cechy nabyte**
 - Dojrzałość fizyczna
 - Dojrzałość emocjonalna
 - Umiejętności społeczne
 - Obraz siebie i świata
 - Ciekawość świata
 - Pracowitość, wytrwałość, sumienność

Rodzaje motywacji

- **Wewnętrzna** – pobudza do działania, które ma wartość samo w sobie; jej przykładem jest zainteresowanie lub zamiłowanie do czegoś
- **Zewnętrzna** – stwarza zachętę do działania, które jest w jakiś sposób nagradzane lub które pozwala uniknąć kary

(W. Okoń *Nowy Słownik Pedagogiczny* Wyd. Akademickie Żak 2004)

Jak skłonić ucznia do nauki – odpowiadają Barbara L. McCombs i James E. Pope

- Cel I – zrozumieć istotę motywacji
- Cel II – wiedzieć jak wzmocnić motywację
- Cel III – pomóc uczniom poznać i docenić siebie
- Cel IV – przekształcić klasę w środowisko motywujące uczniów

Dobry kontakt z dzieckiem – koniecznym warunkiem skutecznego rodzicielstwa

- **Otwartość** - gotowość do nawiązania kontaktu z dzieckiem
- **Empatia** – gotowość do rozumienia przeżyć i odczuć dziecka
- **Kongruencja** – autentyczność, pozostawanie w zgodzie ze sobą, odrzucenie masek, stereotypów, świadomość swoich myśli, odczuć, zamiarów
- **Pozytywne nastawienie** – wiara w możliwość uruchomienia pozytywnego potencjału i możliwości dziecka dzięki procesowi wsparcia
- **Tolerancja** – szacunek dla szeroko rozumianej odmienności dziecka np. własnego emocjonalnego sposobu przeżywania świata, tempa rozwoju osobistego
- **Dzielność** – gotowość do przeżywania wraz z dzieckiem trudnych emocji, odporność psychiczna, pozwalająca na nieuleganie im

Obok otwartej, tolerancyjnej postawy bardzo ważne do budowania kontaktu z dzieckiem jest skuteczne komunikowanie się

- Aktywne słuchanie
- Wyrażanie komunikatów wprost
- Komunikowanie emocji
- Ustalanie stopnia wzajemnego zrozumienia
- Spójność komunikatów werbalnych i niewerbalnych
- Unikanie barier komunikacyjnych

Uwolnienie dziecka od narzuconej roli:

- Poszukaj sposobności zaprezentowania dziecku innego obrazu jego osoby
- Stwórz taką sytuację, w której dziecko może zobaczyć siebie w innym świetle.
- Pozwól dziecku usłyszeć, jak mówisz o nim coś pozytywnego.
- Określ wzór zachowania, jakiego oczekujesz.
- Przypomnij dziecku jakieś poprzednie osiągnięcia.
- Powiedz jakie są twoje odczucia i oczekiwania.

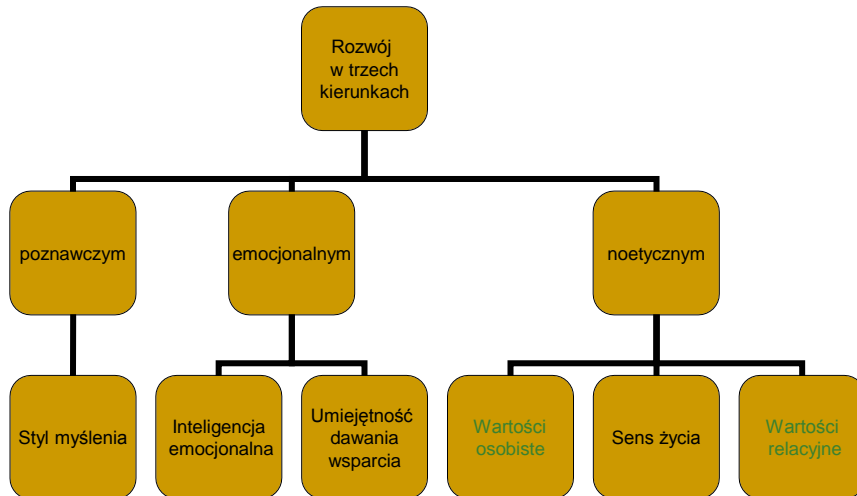
Korygowanie patogenicznych przekonań

- Dawanie dziecku przekazów kontrolujących patogeniczne przekonania. Komunikaty powinny zaczynać się od słów: *masz prawo..., potrafisz..., umiesz..., możesz..., nie musisz...*
- Wskazywanie pozytywnych konotacji „etykiety” jakie dziecku „przyklejono”
- Dawanie mu pozytywnych informacji zwrotnych, gdy dziecko zachowa się konstruktywnie

Dorastanie

- Tożsamość/rozproszona tożsamość (Erikson)
 - Zadania rozwojowe:
 - ✓ bardziej dojrzałe więzi z rówieśnikami, ukształtowanie roli męskiej lub kobiecej;
 - ✓ akceptacja swojego wyglądu;
 - ✓ osiągnięcie niezależności uczuciowej od rodziców;
 - ✓ przygotowanie do małżeństwa i życia w rodzinie;
 - ✓ przygotowanie do kariery zawodowej;
 - ✓ rozwijanie ideologii (system wartości)
- (Havighurst)

Zadania dla edukacji wg. T. Borowskiej (2000)

Literatura wykorzystana w prezentacji

- Borowska T. (2000), Pedagogika ograniczeń ludzkiej egzystencji, IBE
- Jarymowicz M. (1994), W stronę indywidualnej podmiotowości i zbliżeń z innymi: podmiotowe podstawy społecznych identyfikacji [w:] Jarymowicz M. (red.), Poza egocentryczną perspektywę widzenia siebie i świat, Wyd. Instytutu Psychologii PAN
- Kwieciński Z. (1989), Składniki i aspekty edukacji. Potrzeba całościowego ujęcia [w:] Muszyński H. (red.), Socjalizacja – osobowość – wychowanie, Poznań.
- Przetacznik-Gierowska M. Tyszkowa M (2004), Psychologia rozwoju człowieka część 1 PWN
- Mc Combs B. L. i. Pope J. E. (1997) Uczeń trudny. Jak skłonić ucznia do nauki, WSIP
- Okoń W. (2004), Nowy Słownik Pedagogiczny, Wyd. Akademickie Żak
- Raport dla UNESCO Międzynarodowej Komisji do spraw Edukacji dla XXI wieku pod przewodnictwem Jacques'a Delorsa
- Gordon T. (2007), Wychowanie bez porażek, PAX Instytut Wydawniczy
- Faber A. Mezlish E. (2003), Jak mówić aby dzieci nas słuchały Jak słuchać aby dzieci do nas mówiły Media Rodzina